

La projecció angloamericana de Josep Pla

“Hem de fer un esforç terrible per no veure el món en forma d'article”, va comentar Josep Pla. La lluita entre l'ambició literària i la cotilla periodística marcà la carrera de l'escriptor des del primer moment, i ja no l'abandonaria mai. Aquest combat va tenir la virtut d'esperonar-lo, d'obligar-lo, com va dir, a un esforç terrible —a l'esforç d'adequar el gènere a la seva conveniència, de fer-lo esponjós a les seves ambicions estrictament literàries. D'aquesta manera, el pas de l'article a la narració, autobiogràfica o de ficció, i fins i tot al dietari i les memòries, el va poder fer amb una gran naturalitat.

Amb Pla, doncs, veure la realitat en forma d'article no és veure la realitat amb la forma convencional de l'article, ni de l'article més marcadament periodístic ni de l'article literari tòpic. Per tant, si ens trobem amb un llibre destinat al públic angloamericà que es titula *Josep Pla. Seeing the World in the Form of Articles*, no ens hem d'esverar, perquè el més probable és que el títol, aparentment destinat a tractar un sol aspecte de l'escriptor, amagui un estudi global de l'escriptor. Així és, l'estudi publicat a la University of Toronto Press, escrit per Joan Ramon Resina (Barcelona, 1956) cap del Programa d'Estudis Ibèrics de la Universitat de Stanford, als Estats Units —hi propugna un ensenyament no centralista de les literatures— és una extensa —300 pàgines— descripció interpretativa de la vida i l'obra de Josep Pla, dirigida a un públic que només pot conèixer dues obres de l'escriptor, *El quadern gris* (*The Gray Notebook*) i *La vida amarga* (*Life Embitters*), recentment traduïdes.

El periodisme, sí, protagonitza els primer capítols de l'estudi, com va dirigir els inicis de la carrera de l'escriptor, però des de la primera frase del primer capítol, l'estudiós ja ens adverteix que “aquest llibre està dedicat a un gran escriptor”. Després hi llegirem que “combinant informació i reflexió, Pla va resoldre la dicotomia entre periodisme i literatura i va produir un híbrid entre l'article i l'assaig”. Però de seguida ha d'aparèixer,

Josep Pla ha estat objecte d'un primer gran estudi de 300 pàgines, publicat per la University Toronto Press, i redactat per Joan Ramon Resina, professor de la universitat nord-americana de Stanford.

com així va ser, l'escriptor-escriptor: “Quan Pla publica el primer llibre, el 1925, se li va reconèixer immediatament que tenia un estil personal”.

Gairebé cap aspecte fonamental de la vida i l'obra de Pla no ha quedat marginat pel professor de Stanford, que ha tingut l'encert de dedicar un capítol a les arrels rurals de la Catalunya que van formar l'escriptor. Tampoc no ho ha estat el polític i l'ideològic (“*A Sui Generis Liberal*”, es diu al capítol 9), així com el privat.

Com que sempre ha hagut de tenir en compte que es dirigeix a un públic angloamericà, potser per això parla de Conrad i no de Maupassant, en referir-se als autors que li van ensenyar a mirar el mar, i també hi minimitza el messtratge de Stendhal i el camí que li va obrir (“Stendhal, Stendhal, aquest és el camí”). I qui sap si és per no haver pogut llegir tota la bibliografia bàsica, perd l'oportunitat de considerar, en el magnífic

capítol dedicat al novel·lista, la relació de les novel·les amb les viles que van servir-li de model. Però, com adverteix ell mateix, “un llibre sobre Josep Pla serà sempre incomplet”. En el camp estilístic, hi queda confirmat. L'estudiós redueix l'estil de Pla, les virtuts de l'estil, a l'adjectiu, a partir del que va dir Pla mateix, cal reconèixer, quan ja se sap que la frase planiana va molt més enllà.

Però el que ofereix finalment l'estudiós són aportacions de pes —aportacions que demanen una traducció urgent del llibre al català— totes elles destinades a indicar al públic anglosaxó que Pla és un autor de primera fila, relacionat amb els grans autors de la literatura universal, coetanis o clàssics, i que si els editors americans han trigat tant a traduir-lo no ha estat pas, com va quedar demostrat el 1967, durant el primer intent de traduir *El quadern gris*, per culpa de l'escriptor, o del poc entusiasme dels editors o consellers editorials, sinó del fet, recorda Joan Ramon Resina, de l'absència de la literatura catalana en l'horitzó cultural americà i la corresponent dificultat d'imposar un autor sense una adscripció nacional clara i coneguda.